॥ निघंटप्रारंभः ॥

नि॰ट श्रीगणेशायनमः॥ इति ॐ गौः। ग्मा।
१ ज्मा। क्ष्मा। क्षा। क्षमा। क्षोणी। क्षितिः।
अवनिः। उर्वी। पृथिवी। मही। रिपः। अदि
तिः। इळा। निर्ऋतिः। भूः। भूमिः। पूषा।
गातु। गोत्रेत्येकविंशति पृथिवीनाम
धेयानि॥१॥ हेम। चंद्रं। रुक्मं। अयः।
हिरण्यं। पेशः। कृशनं। ~~लोहं~~। कनकं। लोहं
कांचनं। भर्म। अमृतं। मरुतं। दत्रं। जा
तरूपमितिपंचदश हिरण्यनामानि॥२॥
अंबरं। वियत्। व्योम। बर्हिः। धन्व। अंत १

रिक्षं। आकाशं। आपः। पृथिवी। भूः। स्वयं
भूः। अध्वा। पुष्करं। सगरः। समुद्रः। अध्व
रमित्येषोडशांतरिक्षनामानि॥३॥ स्वः। पृ
श्निः। नाकः। गौः। विष्टप। नभ इति षट् साधारणानि
॥४॥ खेदयः। किरणाः। गावः। रश्मयः। अभीशु
वः। दीधितयः। गभस्तयः। वनं। उस्राः। वसवः।
मरीचिपाः। मयूखाः। सप्तऋषयः। साध्याः॥
सुपर्णा इति पंचदश रश्मिनामानि॥५॥ आशाः
आ शाः॥ उपराः। आष्ठाः। काष्ठाः। व्योम। ककु
भः। हरितः। इत्यष्टौ दिङ्नामानि॥६॥ श्यावी। क्ष
पा। शर्वरी। अक्तुः। ऊर्म्या। राम्या। यम्या। नम्या।

नि दोषा। नक्ता तमः। रजः। असिक्नि पयस्वती।
१ तमस्वती। घृताची। शिरिणा। मोकी शोकी
२ ऊधः। पयः। हिमा। वाचीति त्रयोविंशतिः रात्रिना
मानि॥ ७॥ विभावरी। सूनरी। भास्वती। ओदती
चित्रामघा। अर्जुनी। वाजिनी। वाजिनीवती॥
सुम्नावरी। अहना। द्योतना। श्वेत्या। अरुषी। सूनृ
ता। सूनृतावती। सूनृतावरी इति षोडश उषो
नामानि॥ ८॥ वस्तोः। द्युः॥ भानुः। वासरं स्वस
राणि। घ्रंसः। घर्मः। घृणः। दिनं। दिवा। दिवे
दिवे। द्यवि द्यवि इति द्वादश अहर्नामानि॥ ९॥
अद्रिः। ग्रावा। गोत्रः वलः। अश्नः। पुरुभोजाः॥ २

वलिशानः॥ अश्मा। पर्वतः। गिरिः। व्रजः। च
रुः। वराहः। शंवरः। रौहिणः। रैवतः। फलिगः।
उपरः। उपलः। चमसः। अहिः। अभ्रं। बलाह
कः। मेघः। दृतिः। ओदनः। वृषंधिः। वृत्रः। असु
त्रि रः। कोश इति त्रिंशत् मेघनामानि॥ १०॥ श्लोकः।
धारा। इडा। गौः। गौरी। गांधर्वी। गभीरा। गं
भीरा। मंद्रा। मंद्राजनी। वाशी। वाणी। वाणी
ची। वाणः। पविः। भारती। धमनिः। नालीः। मे
किः। मेना। सूर्या। सरस्वती। निवित् स्वाहा।
वग्नुः। उपब्दिः। मायुः। काकुत्। जिह्वा। घोषः।
स्वरः। शब्दः। स्वनः। ऋक्। होत्रा। गीः। गाथा।

नि:
३

गणाः। धेना। ना। ग्नाः। विपा। नना। कश्या। धि
षणा। नौः। अक्षरा। मही। अदितिः। श। चीवाक्।
अनुष्टुप्। धेनुः। वाल्गुः। गल्दा। सरः। सुपर्णी। बे
कुरि। तिसप्तपंचाशद्वाङ्नामानि॥ ११॥ अर्णः।
क्षोदः। क्षद्म। नभः। कबंधं। सलिलं। वाः।
वनं। घृतं। मधु। पुरीषं। पिप्पलं। क्षीरं। विष
रेतः। कशः। जन्म। वृबूकं। बुसं। तुग्र्या। बु
र्बुरं। सुक्षेम। धरुणं। सुरा। अररिंदानि।
ध्वस्मन्वत्। जामिः। आयुधानि। क्षपः।
अहिः। अक्षरं। स्रोतः। तृप्तिः। रसः। उद ३

कंपयः। सरः। भेषजं। सहः। यहः। ओजः। सु शवः
खं। क्षत्रं। आवयाः। शुभं। यादुः। भूतं। भुवनं।
भविष्यत्। आपः। महत्। व्योम। यशः। महः।
स्वर्णीकं। स्वृतीकं। सतीनं। गहनं। गभी
रं। गंभरं। ईं। अन्नं। हविः। सद्म। सदनं। ऋतं।
योनिः। ऋतस्य योनिः। सत्यं। नीरं। रयिः।
सत्। पूर्णं। सर्वं। अक्षितं। बर्हिः। नाम। सर्पिः।
अपः। पवित्रं। अमृतं। इंदुः। हेमः। स्वः। स
र्गाः। शंबरं। अभ्वं। वपुः। अंबु। तोयं। तूयं।
कृपीटं। शुक्रं। तेजः। स्वधा। वारि। जलं। इदमि
त्येकादशमुदकनामानि॥ १२॥ अवनयः।

नी:
४
ष्प

मः ख्याः। खाः। सीराः। स्रोत्याः। एन्यः। धुन
यः। रुजानाः। वक्षणाः। खादोअर्णाः। रोधच
क्राः। हरितः। सरितः। अग्रुवः। नभन्वः। वध्वः। हि
रण्यवर्णाः। रोहितः। सस्रुतः। अर्णाः। सिंधवः।
कुल्याः। वर्यः। उर्व्यः। इरावत्यः। पार्वत्यः। स्रवं
त्यः। ऊर्जस्वत्यः। पयस्वत्यः। तरस्वत्यः। सरस्वत्यः।
हरस्वत्यः। रोधस्वत्यः। भास्वत्यः। अजिराः।
मातरः। नद्यः त्रिंशन्नदीनामानि॥ १३॥ अत्यः
हयः। अर्वा। वाजी। सप्तिः। वह्निः। दधिक्राः।
दधिक्रावा। एतग्वः। एतशः। पैद्वः। दौर्ग
हः। औच्चैःश्रवसः। तार्क्ष्यः। आशुः। ब्रध्नः। ४

अरुषः। मांश्चत्वः। अव्यथयः। श्येनासः। सुप
र्णाः। पतंगाः। नरः। ह्वार्याणां। हंसासः। अश्वाः
इतिषड्विंशतिरश्वनामानि॥ १४॥ हरि इंद्रस्य।
रोहितोग्नेः। हरितआदित्यस्य। रासभावश्वि
नोः। अजाःपूष्णः। पृषत्योमरुतां। श्यावासवि
तुः। विश्वरूपाबृहस्पतेः। नियुतोवायोरितिद
शादिष्टोपयोजनानि॥ १५॥ भ्राजते। भ्राश
ते। भ्रास्यति। दीदयति। शोचतिमंदते। भ
दतेरोचतेज्योततेद्युमदितिदशज्व
लतिकर्माणः॥ १६॥ जमत। कल्मलीकि

नं। जंजणाभवंत। मल्मलाभवन्। अर्चिः।
५ शोचिः। तपः। तेजः। हरः। हृणिः। शृंगाणि
शृंगाणीत्येकादश ज्वलतो नामधेयानि
॥१७॥ गौर्हिनावर्तस्य अवेदय आलरस्य
व वीतिर्भौरि वेक्तारद्रिः। क्रोकाणो विनयोत्से
हरि इंद्रस्य भ्राजते जमति [illegible] सप्तदश
॥१॥ उ० अपः। अप्नः दंसः। वेषः। वेपः। विष्ट्वी
व्रतं। कर्वरं कृकृणं। शमी। क्रतुः। करणानि॥ ५
करांसि। करिक्रत्। करंसी चक्रन्। कर्तो क
र्तोः। कर्तवै। कसी। धीः। शची। शमी। शिमी २

श्रीरा

शक्तिः। शिल्पमितिषड्विंशतिः कर्मनामानि
॥१॥ तुक्। तोकं। तनयः। तोक्म। तक्म। शेषः।
अप्नः। गयः। जाः। अपत्यं। यहुः। सूनुः। नपात्। प्र
प्र जा। बिजामितिपंचदशापत्यनामानि॥२॥
मनुष्याः। नरः। धवाः। जंतवः। विशः। क्षितयः।
कृष्टयः। चर्षणयः। नहुषः। हरयः। मर्याः। मर्त्याः।
मर्ताः। व्राताः। तुर्वशाः। द्रुह्यवः। आयवः। यद
न वः। अनवः। पुरवः। जगतः। तस्थुषः। पंचजनाः॥
विवस्वंतः। पृतनाः इति पंचविंशतिर्मनुष्य
नामानि॥३॥ आयती। च्यवाना। अभीशू। अ
प्नवाना। विनंगृसौ। गभस्ती। करस्नौ। बाहू। भुरि

नि: ८
६५

जौ। क्षिपस्ति। रा क्वरी। भरित्रे इति द्वादश
बाहुनामानि॥ ४॥ अग्रुवः। अण्व्यः। न
क्षिपः। भ्रिशाः। शर्यः। रशानाः। धितयः।
अथर्यः। विपः। कक्ष्याः। अवनयः।
हरितः। स्वसारः। जामयः। सनाभयः।
योक्त्राणि। योजनानि। धुरः। शाखाः।
अभीशवः। दीधितयः। गभस्तय
इति द्वाविंशतिरंगुलिनामानि॥ ५॥
वश्मि उश्म। विनेति। वेनश्चि वेयाति। ६६

वांछति। वष्टि। वनोति। जुषते। हर्यति।
आचके। उशि। कूमन्यते। छंत्सक। चाक
नत। चकमानः। कनति। कानिषतित्य
ष्टादशी। कांतिकर्माणि॥ ६॥ अंधः। वा
जः। पयः। श्रवः। पृक्षः। पितुः। सुनः। सि
नं। अवः। क्षु। धासिः। इरा। इळा। इषं
ऊर्क। रसः। स्वधा। अर्कः। क्षद्मा नेमः।
ससं। नमः। आयुः। सूनृता। ब्रह्म। वर्चः।
कीलालं। यशः इत्यष्टाविंशतिरंनामा

नि:ट नि ॥ ७ ॥ आवचाति । भर्वति । बभस्ति
७ वेति वेवेष्टि । अविष्यन् । बाप्सति ।
भसथः । बब्ध्वां । दूर इति दश कां
ति कर्माणि ॥ ८ ॥ ओजः । पाजः । श
वः । तवः । तरः । त्वक्षः । शर्धः । बाधः ।
नृम्णं । तविषी । शुष्मं । शुष्णं । दक्षः ।
वीळु । च्यौत्नं । शूषं । सहः । यहः । वधः ।
वर्गः । वृजनं । वृक् । मज्मना । पौंस्यानि ।
धर्णसिः । द्रविणं । स्यंद्रासः । शंबरमि ७

त्यष्टा । विंशतिर्बलनामानि ॥ ९ ॥ मघं
रेक्णः । रिक्थं । वेदः । वरिवः । श्वात्रं । र
त्नं । रयिः । क्षत्रं । भगः । मीळ्हं । गयः । द्युम्नं ।
इंद्रियं । वसु । रायः । राधः । भोजनं
तना । नृम्णं । बंधुः । मेधाः । यशः । ब्रह्म ।
द्रविणं । श्रवः । वृत्रं । ऋतमित्यष्टाविंशति
र्धननामानि ॥ १० ॥ अघ्न्या । उस्रा ।
उस्रिया । अही । मही । अदितिः । इळा ।
जगती । शक्वरी इति नव गोनामानि ॥ ११ ॥

नि:ट रेकते। हेळते भामते। श्चापीयते। भी
८ ष्पालि। भ्रेषति। द्योधति विद्यु ध्यनि।
कंपते। भोजलइति दइवकु ध्यालिक
माणः। ३२। हैळकः। हेरः। इणित्य
जः। भामः। एढः। क्रु रः। नपुषि। जूणिः।
मन्युः। व्याघरित्येक। दशको धन्न
मनि। ३३। वर्तते। अयते। कोटते
रोठते। स्यंदते। कसति। सर्पति। स्य ८

स्मृति। स्रवति। ध्वंसति। अवति। श्चोत
ति। ध्वंसति। श्रेनाति। माद्रिंश्रुरं। व्याति।
हवाति कारुच्यति पेच्छयति। कंटति।
पिशति। विशति। मिश्यति। प्रवते। प्लव
ते। च्यवते। कवते। गवते। नवते। क्षो
दति। नक्षति। सक्षति। स्यक्षति। स
चति। स्रूच्छति। तुलियति। चलति। अ
वति। गाति। स्यंवीति। स्वर्थति। स्व
ति। रहति। येलते। भ्रमति। प्रजति।

धमगन

नि: ट रजति। ऋजति। क्षियति। मिनाति। ऋ
९ च्छति। ऋणोति॥ स्वरति। सिसर्ति॥ वे
विष्टि। योषि। पि। रिणाति। रीयते। रेजति
धमति॥ दच्यति। दभ्नोति। पुष्यति। प्र
ज्वलति। अक्षपति। भायति। ईयते। नक्ष
ति। दीयति। ईषति। कृणाति। हन्ति। अ
र्दति। मर्दति। सस्वते। नमते। हर्यति। ह
र्यति। ईर्ते। ईंखते। त्रपति। श्वात्रति। गं
ति। आगनीगन्ति। जंगन्ति। जिन्वति। ज ९

सति। गमति। ध्राति। धावति। भ्रयति। वह
ते। रथर्यति। जेहते। षःकति। क्ष्म्पति
प्साति। भाति। याति। इषति। द्राति। इ
ष्णति। पजति। जमति। जवति। वं
ति चति। आनीपवते। इति। सेधति।
अगन्। अजगन्। जिगाति। पतति।
इस्राति। द्रमति। द्रवति। वेति। ह्य
अ नाशेति। जगाय आत्। पुश्चरि लिहु।
विरोहान्गतिकर्मणः॥ १४॥

नि॰२ नुमक्षु। द्रवत्। ओषं। जीराः। जूर्णिः।
शूर्ताः।। शूघनासः। शीभं। तृपु। तूयं
तूर्णिः।। अजिरं। भुरण्युः। शु। आशु। १०
प्राशुः। तूतुजिः। तूतुजानः। तुज्य
मानासः। अज्राः। साचिवित्। द्यु
गत्। ताजत्। तरणिः। वातरंहा इति
षड्विंशतिः। क्षिप्रनामानि।। १५।।
तळित् आसात्। अंबरं। तुर्वणे।। १०

अस्तमीके। आके। उपाके। अर्वाके
अंतमानां। अवमे। उपमः इत्येकाद
शांतिकनामानि।। १६।। रणः। विवा
के। विखादः। नदनुः। भरे। आक्रंदे। आ
हवे आजौ। पृतनाज्यं। अभीके।
समीके। ममसत्यं। नेमधिता। संकाः।
समितिः। समनं। मीळ्हे। पृतनाः। स्पृ
धः। मृधः। पृत्सु। समत्सु। समर्ये। स

नि:ट तुंजः । तिग्मः । मेनिः । स्वधितिः । सायकः ।।
परशुरित्य षड्विंशति वज्रनामानि ।। २० ।। इरज्य
१२ ति । चित्यसे । क्षियपति । नमच्च । राजतीति चत्वा
र्य्यैश्वर्यकर्माणः ।। २१ ।। राष्ट्रीर्यः । नियु
अ ५ त्वान ।। इन इनेति चत्वारीश्वरनामानि ।। २२ ।।
अपस्तु मनुष्य । आपत्य । आपृच्छ्य । अथ
घ आवपत्यो जोषं मध्या । रुक्षे तद्रूक्ष्मं वर्ज
नेनुतन किद्रूप इन्व तिदर्भो तिदंश्चादिरज्य
तिरा । द्विह । विंशतिः ।। २ ।। ॐ म् । उरु । तु
वि । पुरु । भूरि । शश्वत । विश्वं । परीणसा सा ।

शतं । सहस्रं । सलिलं । कुविदिति द्वा
दश बहुनामानि ।। १ ।। ऋहन्दाभ्रः । निपकः ।
मायुकः । प्रतिष्ठा । कृधु । वम्रकः । दभ्रं । अर्भ
कः । क्षुल्लकः । अल्पा ह्रस्वे कादश ह्रस्वनामा
नि ।। २ ।। महत । ब्रह्मः । ऋष्वः ।। बृहत । उक्षि
तः । तवसः । तविषः । महिषः । अभ्वः । ऋ
भुक्षाः । उक्षा । विहायाः । यह्वः । ववक्षिथ
विवक्षसे । अंभृणः । माहिनः । गभीरः
ककुहः । रभसः । बाधतः । विरप्शी । अद्भु
तं । वहिष्ठः । बर्हिषदिति पंचविंशतिर्महन्ना

मानि ॥ ३ ॥ गयः । कृदरः । गर्तः । हर्म्यं । अ
स्तं । पस्त्यं । दुरोणे । नीळं । दुर्याः । स्वसराणि ।
अमा । दमे । कृत्तिः । योनिः । सद्म । शरणं । व
रूथं । छर्दिः । छदिः । छाया । शर्म । अज्म । इ
ति द्वाविंशतिर्गृहनामानि ॥ ४ ॥ इरज्यति ।
विधेम । सपर्यति । नमस्यति । दुवस्यति । ऋध्नो
ति । ऋणद्धि । ऋच्छति । सपति । विवास
तीति दश परिचरणकर्माणः ॥ ५ ॥ शिं
बातं । शतरा । शातपंता । शिलुगाः । स्यूम
कं । शेवृधं । मयः । सुग्म्यं । सुदिनं । शू

षं । शुनं । शग्मं । भेषजं । जलाषं । स्योनं । सु
म्नं । शेवं । शिवा । शं । कमिति विंशतिः सुख
नामानि ॥ ६ ॥ निर्णिक् । वव्रिः । वर्पः । वपुः ।
अमतिः । अप्सः । प्सु । अप्नः । पिष्टं पेशः । कृ
शनं । मरुत । अर्जुनं । ताम्रं । अरुषं । शिल्पमि
ति षोडश रूपनामानि ॥ ७ ॥ अस्तेमा । अ
नेमा । अनेद्यः । अनवद्यः । अनभिशस्तः ।
उक्थ्यः । सुनीथः । पाकः । वामः । वयुनमिति
दश प्रशस्यनामानि ॥ ८ ॥ केतुः । केतः ।
चेतः । चित्तं । क्रतुः । असुः । धीः । शची । मा

नि: ८ या । वयुनं । अभिख्येत्येकादशप्रज्ञाना

१४ मानि ॥ ९ ॥ बटभृत । सत्रा । अधा । इत्था

ऋतमितिषट्सत्यनामानि ॥ १० ॥ चिकय ८३

तचाकनन् । अचक्षम् । चष्टे । विचष्टे ।

विचर्षणिः । विश्वचर्षणिः । अवचाक

शदित्यष्टौ पश्यतिकर्मणः ॥ ११ ॥ हिकं

नुकं सुकं । आहिकं । आकीं । नकिः ।

माकिः । न कीं । आकनामितिननेच्चरा

णिपदानि सर्व पदसमानानाय ॥ १२ ॥

इदमिव । इदयथा । अग्निर्नयिये । चतुरे १४

श्चिदस्मानाव । ब्राह्मणा व्रतचारिणः ॥

वृक्षस्यनुतेपुरुहूतवयाः । जार आ भग

मेषोभूतो ३ भियन्नयः । तद्रूपः । तद्वर्णः । त

द्वत् । तैर्थैरसुपमाः ॥ १३ ॥ अर्चति । गायति ।

रेभति । स्तोभति । गूर्धयति । गृणाति । ज

रते । ह्वयते । नदति । पृच्छति । रिहति । धम

ति । कृपायति । कृपण्यति । पनस्यति । पना

यते । वल्गूयति । मंदते । भंदते । छंदति

छदयते । शशमानः । रंजयति । रंजय

ति । ति । शंसति । स्तौति । योति । रौति । नौति ।

भनति। प्रणायति। पणते। सपर्ति। पद
क्षेः॥ महयति। वाजयति। पूजयति। म
न्यते। मदति। रसति। स्वरति। वेनति। म
न्द्रयते। जल्पतीति चतुः श्चत्वारिंशदर्च
तिकर्माणः॥ १४॥ विप्रः। विग्रः। गृत्सः।
धीरः। वेनः। वेधाः। कण्वः। ऋभुः। नवेदाः।
कविः। मनीषी। मंधाता। विधाता। वि
पः। मनश्चित्। विपश्चित्। विपन्यवः। आ
केनिपः। उशिजः। कीस्तासः। अद्धा
तयः। मतयः। मतुथाः। वाघत इति चतु
र्विंशतिर्मेधाविनामानि॥ १५॥ रेभः।

जरिता। कारुः। नदः। स्तामुः। कीरिः। गौः। सू
रिः। नादः। छंदः। स्तुप्। रुद्रः। कृपण्युरिति त्रयो
दशस्तोतृनामानि॥ १६॥ यज्ञः। वेनः। अ
ध्वरः। मेधः। विदथः। नार्यः। सवनं। होत्रा।
इष्टिः। देवताता। मखः। विष्णुः। इंदुः। प्रजाप
तिः। घर्म इति पंचदश यज्ञनामानि॥ १७॥
भरताः। कुरवः। वाघतः। वृक्तबर्हिषः। यत
स्रुचः। मरुतः। सबाधः। देवयव इत्यष्टावृ
त्विङ्नामानि॥ १८॥ ईमहे। यामि। मन्महे।
दद्धि। दिद्धि। पूर्धि। मिमिड्ढि। मिमीहि। रि
रिड्ढि। रिरिहि। पीपरत्। यंतारः। यंधि। इषु

नि॰र ध्यति। मेदमहि। मनामहे। मायत इति सप्त
१६ दश याञ्चाकर्माणः ॥ १९ ॥ दीति। दाश्नाति
राति दासति। रासति। पृणक्षि। पृणाति। शि
क्षति तुञ्जति। मंहत इति दश दानकर्मा
णः ॥ २० ॥ परिस्रव। पवस्व। अभ्यर्ष। आ
शिष इति चत्वारो ध्येषणाकर्माणः ॥ २१ ॥
स्वपिति। सस्तीति द्वौ स्वपितिकर्माणौ
॥ २२ ॥ कूपः। कातुः। कर्तः। वव्रः। काटः।
खातः। अवतः। क्रिविः। सूदः। उत्सः। ऋश्य १६
दात्। कारोतरात्। कुशयः। केवट इति
चतुर्दश कूपनामानि ॥ २३ ॥ तृपुः। तक्वा।
रिह्वा। रिपुः। रिक्वा। रिहायाः। तायुः। तस्क
रः। वनर्गुः। हुरश्चित्। मुषीवान। मलिम्लु
चः। अघशंसः। वृक इति चतुर्दश स्ते
ननामानि ॥ २४ ॥ निण्यं। सस्वः। सनुतः।
ह्विरुक्। प्रतीच्यं। अपीच्यमिति षण्नि
र्णितान्तर्हितनामधेयानि ॥ २५ ॥ आके।
पराके। पराचैः। आरे। परावत इति पंच
दूरनामानि ॥ २६ ॥ प्रत्न। प्रदिवः। प्रवयाः।
सनेमि। पूर्व्यं। अह्नाय इति षट् पुराणनामा
नि ॥ २७ ॥ नवं नूत्नं। नूतनं। नव्यं। इदा। इ

दोनीमितिषट्कंवनवन्नामानि ॥ २८ ॥ पृ
पिवे अभीके । हस्ते । अर्भकं । तिरः ।
सतः । त्वः । नेमः । ऋक्षाः । स्तृभिः । वम्री
भिः । उपजिह्विका । ऊर्दरं । कृदरं । रंभः
पिनाकं । मेना । ग्नाः । शेपः । वैतसः । अया ।
एना ॥ सिषक्तु सचते । भ्यसते । रेजत
त्त इति षड्विंशतिर्द्विशउपरानामानि ॥ २९ ॥
स्वधे । पुरंधी । धिषणे । रोदसी । क्षो
णी ॥ अंभसी । नभसी । रजसी । सद
सी । सद्मनी । घृतवती । बहुले । गभी

रे । गंभीरे । ओण्यौ । चम्वौ । पार्थ्वौ । मही
उर्वी । पृथिवी । अदिती । अह्री ॥ दूरे अं
ते । अपारे आपारे इति चतुर्विंशतिर्द्या
वापृथिव्योर्नामधेयानि ॥ ३० ॥ उभ्रम
हुरदपइर ज्यतिड्डिं बाला तिष्ठिगस्त्मेमा
कैतुर्वैचिवय्यपिकमिदमिवाचैति वि
प्रेमरभीयतीभरताई मेहदातिपारि
स्यपस्यापितिकृपस्त्रपुनिर्ण्यमाकेपत्नं
नपपिसे स्वधे चिकेत ॥ ३१ ॥ ॐ प्र ॥
जहा । निधा । शिताम । मेहना । दमूनाः ।

नि॰ट मुम्बः। दूषिरेण। कुरुम्लनः। जठरे। ति
१८ तउ। ३ि ओ मध्या। मंद॥। रमंतास्तः।
कायमानः। को॥। शीरं। विद्रधे॥ दु
पदे। तुग्वनी॥ नं संते। नसंतः। आहनसः।
अभूसत्॥ दूषिणः। बाहुः॥ परितस्था।
सुविते। रयते नूचित्। नूच। दावने॥
अकूपारस्य। शिरीनि। सुजुकः। सुप्रा
यणाः। अप्रायुवः। च्यवनः। रजः। हरः।
जहुरे। व्यंनः। ऋणाः। वाशी। विषुणः।
जामि जामिः। पिता। शंयोः। अदितिः। १८

परिरे। जसुरिः। जरते। मंदिने। गौः। गा
तुः। देसयः। तूताव। चयदे। विखुते। भर
धकु। अस्याः। अस्यानि द्दूपंच्चिः पदानि
॥१॥ सस्निं। वाहिष्ठः। दूतः। वावशानः।
वार्यं अंचुः। असश्चंती। वनुष्यति।
तरुष्यति। भंदनाः। आहनः। नदः। सो
मे। अक्षाः। श्वात्रं। ऊतिः। हासमाने।
पड्भिः। सस्वे। ह्विला। भ्राः। वराहुः। स्वसरा
णि। शर्यहि। अर्कः। पविः। वक्षः। धं
न। सिनं। दूथा। सचा। चित्। आ। [illegible]

नि॰ ११

सुमत्। पवित्रं। तोदः। स्वंचाः। शिपिवि
ष्टः। विष्णुः। आघृणिः। पृथुज्रयाः॥
अयप्युं। काणुका॥ अध्रिगुः। आंगू
षः। आपांतमन्युः। श्मशा। उर्वशी॥
वयुनं। वाजपस्त्यं। वाजगंध्यं। गध्यं।
गधिता। कौरयाणः। तौरयाणः। अ
ह्रयाणः। हरयाणः। आरितः। व्रंदी। निष
पी॥ तूर्णाशं। क्षुंपं। निचुंपुणः। पदिं। पा
दुः। वृकः। जोषवाकं॥ कृत्तिः। श्वघ्नी।
समस्य। कुटस्य। चर्षणिः। शंबः। केप ११

यः। तूतुमाकृषे। अंस्नचे। काकुदं। बीरि
टं। अच्छ। परि। ई। सीं। एनं। एनां। स्तृणि
रिति चतुरुत्तरमशीतिः पदानि॥२॥
आशुशुक्षणिः। आशाभ्यः। काशिः।
कुणारुं। अलातृणः। सलकलूक। केस
यं। विस्रुहः॥ वीरुधः। नक्षद्दाभं। अस्कृ
धोयुः। निशृंभाः। बृबदुक्थं। ऋदूदरः।
ऋदूपे। पुलुकामः। असिन्वती॥ क
पना। भाऋजीकः। रुजानाः। जूर्णिः।
ओमना। उपलप्रक्षिणी। उपसि। प्रक

नि: ८

रुवित्॥ अभ्यर्धयज्वा। ईक्षे॥ क्षो
२० णस्य। अस्मे। पाथः। सबीमनि। स
प्रथाः। विदथानि॥ श्रायन्तः। आशीः।
अजीगः। अमूरः। शशमानः। देवो
देवाच्या कृपा। विजामातुः। ओ
मासः। सोमानं। अनवायं। किमीदि
ने। अमवान्। अमीवा। दुरितं। अप्वा।
अमतिः। श्रुष्टी॥ पुरंधिः। रुशत्॥
रिशादसः। सुदत्रः। सुविदत्रः। आनु
षक्। तुर्वणिः। गिर्वणसे। असूर्ते २०

सूर्ते॥ अम्यक्। यादृश्मिन्॥ जारया
यि॥ अप्रिया। चनः। पचता। शुरुधः
अमिनः। जज्झतीः॥ अप्रतिष्कुतः॥ शा
शदानः। सृप्रः। सुशिप्रः। शिप्रे। रंसु।
द्विबर्हाः। अक्रः। उराणः। स्तियानां॥
स्तिपाः। जबारु॥ जरूथं। कुलिशः।
तुंजः। बर्हणा। ततनुष्टिं॥ इलीबिशः।
कियेधाः। भृमिः। विष्पितः। तुरीपं।
रास्पिनः। ऋंजतिः। ऋजुनीती। प्रत

हूस्त्र। हिनोत। चोष्कूयमाणः। चोष्कू
यते। सुमत्। दिवि ष्टिषु।। दूतः। जि
न्वति।। अमत्रः। ऋचीषमः। अनर्श
रातिं।। अनर्वा।। असामि।। गल्द
या। जल्हवः। बकुरः। बेकनाटान्
अभिधेतन।। अंहुरः। बतः। वाता
प्यं। चाकन्।। उथ प्रतीति। असश्चन्
आधवः। अनवब्रवः। सदान्वे।।
शिरिंबिठः। पराशरः। क्रिविर्दती।।

करूळती। दनः। शारुकः।। इदंयुः। की
कटेषु। बुंदः। वृन्दं। किः। उल्बं। ऋबीस
ऋबिसमिति त्रिशच्छतंपदानि।।
त्रय ३ ।।३।। जहासस्तिमा भुभुरंणि।।
णि।।४।। अग्निः। जातवेदाः।। वैश्वा
नर इति त्रीणिपदानि।।१।। द्रविणो
दाः। इध्मः। तनूनपात्।। नराशंसः।।
इळः। बर्हिः। द्वारः। उषासानक्ता।। दैव्या
होतारा। तिस्रो देवीः। त्वष्टा।। वनस्पतिः।
स्वाहाकृतय इति त्रयोदश पदानि।।

नि॰ ८

२२

॥२॥ अश्वः। शकुनिः। मंडुकाः। अ
क्षाः॥ ग्रावाणः। नराशंसिः॥ रथः। दुं
दुभिः॥ इषुधिः। हस्तघ्नः। अभीशु
शवः। धनुः। ज्या। इषुः। अश्वाजनी॥
उलूखलं॥ वृषभः। द्रुघणः। पितुः॥
नद्यः। आपः। ओषधयः। रात्रिः॥
अरण्यानी॥ श्रद्धा। पृथिवी॥ अ
प्वा। अग्नायी॥ उलूखलमुसले
हविर्धाने। द्यावापृथिवी। विपा

ट्छुतुद्री॥ आर्त्नी॥ शुनासीरौ॥ दे
वीजोष्ट्री। देवीऊर्जाहुतिति षट्त्रिं
शत्पदानि॥३॥ वायुः। वरुणः। रुद्रः।
इंद्रः। पर्जन्यः। बृहस्पतिः। ब्रह्मणस्प
तिः। क्षेत्रस्यपतिः। वास्तोष्पतिः।
वाचस्पतिः। अपान्नपात्॥ यमः।
मित्रः। कः। सरस्वान्। विश्वकर्मा॥ ता
र्क्ष्यः। मन्युः। दधिक्राः। सविता। त्वष्टा।
वातः। अग्निः। वेनः। असुनीतिः। ऋतः।

नि॰ ट

२३ इन्दुः । प्रजापतिः । अहिः । अहिर्बुध्न्यः ।
सुपर्णः । पुरूरवाः । इतिद्वात्रिंशत्पदा-
नि ॥ ४ ॥ श्येनः । सोमः । चन्द्रमाः । मृत्युः ।
विश्वानरः । धाता । विधाता ॥ मरुतः ।
रुद्राः । ऋभवः । अंगिरसः । पितरः । अ-
थर्वाणः ॥ भृगवः । आप्त्याः । अदितिः ।
सरमा सरस्वती ॥ वाक् । अनुमतिः ।
राका । सिनीवाली ॥ कुहूः । यमी ।
उर्वशी ॥ पृथिवी । इन्द्राणी ॥ गौरी ॥ २३

गौः ॥ धेनुः ॥ अघ्न्या ॥ पथ्या ॥ स्वस्तिः ॥ उषाः ॥ इळा ।
रोदसी इति षट्त्रिंशत्पदानि ॥ ५ ॥ अश्विनौ ॥ उषाः ॥
सूर्या ॥ वृषाकपायी ॥ सरण्युः ॥ त्वष्टा । सविता ॥ भ-
गः ॥ सूर्यः ॥ पूषा ॥ विष्णुः ॥ विश्वानरः ॥ वरुणः ॥ केशी
॥ केशिनः ॥ वृषाकपिः ॥ यमः ॥ अज एकपात् ॥ पृ-
थिवी ॥ समुद्रः ॥ अथर्वा ॥ दध्यङ् ॥ मनुः ॥ आदित्याः ॥
सप्त ऋषयः ॥ देवाः ॥ विश्वेदेवाः ॥ साध्याः ॥ वस-
वः ॥ वाजिनः ॥ देवपत्न्यो देवपत्न्य इत्येकत्रिंशत

नि॰ट दानि ।। ६ ।। श्री॰ अग्निर्द्वंविणोदा अश्वो वायुः=
२७ रेपनो श्विनोषट् ।। रश्मिनिघंटपंचमो ध्यायः ।। अ
थनिघंटसमाप्तः ।। शाके १७७१ श्रीकृष्णमिन्
सिंहार्पणमस्तु ।। इदंपुस्तकं ज्योतिषी पुपना
मकृ भिकदैवज्ञात्मज पुरुषोत्तमदैवज्ञेन लि=
खितं ।। तैलाद्रक्षेजलाद्रक्षेद्रक्षे छिथिलबंः राम्
धनात् ।। मूर्खहस्तेनदातव्यं एवं वदति पुस्तकं । २७

।। निघंटसमाप्तः ।। श्रीकृष्णार्पणमस्तु ।।
श्रीसोमेश्वरार्पणमस्तु ।। श्रीरामभद्र